

за този трагичен край на житейския им път народният творец осъществява чрез мотиви от епическата традиция – прокобния сън на войводата и сбъдването му, юнашка смърт, орли се грижат за ранен юнак и др., но обогатени от хайдушката песен и подчинени на новите идеи, на новия революционен патос в борбата срещу поробителя. В тези песни народът е вложил най-съкровени чувства на тъга и невъзвратимост, обзели всички български сърца при вестта за трагичната гибел на героите.

Фолклорната традиция е съхранила и предания, отразявайки отделни случки от живота и дейността на войводите. Някои от тези предания се дублират по мотиви и сюжети с народни песни. Част от преданията за Хаджи Димитър (особено за младите му години) вероятно са създадени още приживе на войводата и отразяват случки от неговия юношески живот и младежки подвизи, които в повечето случаи са се доразвили и след неговата гибел в съответствие с идеята за изграждане на фолклорния образ на героя. Интересно е преданието за орисването му (мотив, широко известен в българската фолклорна традиция). Възникнало след гибелта му, то представя целия му жизнен път чрез орисията на орисниците му е дадена цялостна характеристика и оценка, реализирано е отношението на народностното съзнание към него.

И в Сливенско, и в Ямболско са известни изворчета, свързани с имената на двамата войводи. Съхранено е вярването, че водата им е лековита. Но за отбелязване е, че според преданието водата става лековита, след като с нея измиват раните си героите. Това е характерният за фолклорното съзнание елемент на митологизация – начин, по който най-точно е изразено отношението към народните герои.

Представени са и няколко предания, свързани с конкретни исторически събития около пътя на четата в България – преминаването на р. Дунав, влизането в с. Хаджидимитрово, сраженията и залавянето на Стефан Караджа.

Песните и преданията за Хаджи Димитър и Стефан Караджа в цялото си жанрово и сюжетно многообразие, с многовариантността си представляват цялостен цикъл в българската фолклорна традиция. Цикъл, който представя в пълнота и точно отношението на народа към две исторически личности, загинали